

Siniša Glavašević: Príbehy z Vukovaru

z chorvatštiny preložil Marek Čorba

SINIŠA GLAVAŠEVIĆ, novinár, publicista a prozaik, sa narodil 4. novembra 1960 vo východoslavónskom Vukovare, kde žil a študoval až do ukončenia strednej školy. Ďalej pokračoval študijným smerom zrovnávací literatúra a knihovníctvo na Sarajevskej univerzite, kde získal univerzitný diplom. Po návrate do svojho rodného mesta sa stáva hlásateľom rádia Vukovar.

Počas ofenzívy JNA (Jugoslovenska Narodna Armija) a srbských dobrovoľníkov vo Vukovare (na jeseň roku 1991) pôsobil Siniša Glavašević ako vojnový spravodaj rádia Vukovar a spolu s ostatnými členmi redakcie sa do poslednej chvíle venoval informačnej činnosti v obliehanom meste. Po obsadení mesta JNA (18. 11. 1991) je Siniša Glavašević srbskými jednotkami odvečený z miestnej nemocnice, no odtiaľto sa jeho stopa stráca. Až v roku 1997 je jeho telo objavené, exhumované z masového hrobu na Ovčare a definitívne identifikované. V marci toho istého roku boli jeho ostatky uložené na záhrebskom cintoríne Mirogoj. Siniša Glavašević je autorom zbierky krátkych próz zachycujúcich vojenské strasti mesta Vukovar, ktoré ihneď faxoval v neláhkých podmienkach do Záhrebu. Už v roku 1992 ich vydala Matica chorvátska pod označením Priče iz Vukovara. Toto unikátne dielo sa doposiaľ nadočkalo (akéhokolvek) prekladu. Prinášam vám týmto prvé tri príbehy, z dvadsiatich štyroch celkom.

Prvé slovo

Vojna je dozaista to najstrašnejšie a najničivejšie čo človek stvoril. No aj tak, až do nedávnej doby mnoho giest, slov a symbolov, ktoré používame, sú teraz povýšené a vo víru smrti sa stali zrozumiteľnejšími.

Vukovar je s určitostou najúprimnejšie mesto na svete, pretože tam sa každé slovo takmer v ten istý okamžik odráža aj v srdci.

Viac sa vám vo Vukovare nemôže prihodiť, že vám niekto zažela dobrý deň a v skutočnosti to tak nemyslí. Keď sa vás pýtajú na zdravie, nemajú na mysli či ste neprechladli, či vás netrápi reuma, alebo niečo podobné. Oni sa skutočne tážu po vašom živote, po ranách ku ktorým by ste mohli prísť kedykoľvek, aj keď disciplinovane sedíte v pivnici. Mohli ste ich tiež utŕžiť pomáhajúc niekomu na ulici. Mína, šrapnel, guľka, sú rýchlejšie ako vaše myšlienky a prerušia aj ten najtvrdší detský sen, ako ten tomu šesťme-

sačnému dieťaťu v matkinom náručí. Zničia aj tých málo okamihov, kedy ste uprostred vojny so svojimi blízkymi aspoň v predstavách.

Verte, vojna je najväčšia ľudská hlúposť ktorú je vo svojej roztopašnosti človek schopný vymyslieť, len aby ju mohol po jej olutovaní znovu a znovu opakovať.

Zdá sa mi, že som jeden z mála šťastlivcov, ktorým sa podarilo zaznamenať svoje myšlienky v pátraní po stratenom; ktorým ešte stále nieje všetko jedno. A stále píšem niekde na dne svojich myšlienok a niekedy aj pred živým obrazom krvi, smrti a ničenia, nezabúdam na bojovníkov, chorvátskych obrancov, ktorí nemali šťastie, ktorí sa nedočkali svojich snov a už vôbec nie svojich rodín a lások.

Namiesto nich prijmite moje prvé slovo, slovo pravdy a lásky.

Príbeh o Márii

Keď som ešte s kamarátmi behával po parkoch svojho detstva, hnevalo ma že niekto poškodzuje kmene stromov tým, že do nich vpisuje mená. Mená som zahliadol aj na školských laviciach, našiel som ich skryté aj v pokrčených papieroch, a na stenách. Čo ženie ľudí k tomu, aby ich písali, pýtal som sa. To boli moje najkrajšie spomienky, ktoré trebalo ukradnúť

zabudnutiu. Aj v piesňach má každý svoje meno, Mária, alebo nejaké iné. A pokiaľ to meno nieje vpísané do dreva, je vpísané na nejakom schovanejšom mieste, a až je človeku v živote najťažšie, aj keby to malo byť za 20 alebo 50 rokov, vec že mu uľahčí mnoho starosti a bolesti. Alebo strachu.

A Mária je možno len prianie, neskutočný obraz, výmysel. Mária je skrytá cesta v sne. Ona je pojmom nádeje, že zajtra bude rovnako, ako včera. A aj keď nikto nechce aby tomu tak bolo, My beztak opäť potrebujeme Máriu, ak už nie pre lepší život, tak aspoň pre lepšiu, krajšiu a kludnejšiu smrť.

Mária je jediná, ktorá zastaví čas keď už ďalej nevládzete, ona je jediná schopná pochopiť vaše chyby, jediná chce rozumieť tomu, čomu nikto nerozumie a vracia vašej dôstojnosti stabilitu. Mária je potrebná, a pokiaľ ste ju ešte nenašli, hľadajte ju.

Lahko ju spoznáte. Ona je najkrajšia a najlepšia, ona je všetkým, čím nie ste, no chceli by ste byť, ale aj všetkým čím už ste, a ďakujete za to Bohu. Zo všetkých vecí ktoré potrebujete je Mária určite najdôležitejšia.

Príbeh o meste

Vzdávam sa akéhokoľvek hľadania spravodlivosti, pravdy, vzdávam sa pokusov podriaďiť svoj vlastný život ideálom, vzdávam sa všetkého čo som ešte včera považoval za nutné pre nejaký dobrý začiatok, alebo dobrý koniec. Pravdepodobne by som sa vzdal aj sám seba, ale nemôžem. Pretože kto by tu ostal, ak sa všetci vzdáme samého seba a v strachu utečieme? Kto zdedí mesto? Kto ho bude chrániť, až mňa nebude, až budem hľadať smetisko ľudských duší, až budem sám bez seba ohromený, ranený, unavený, s horúčkou, zatiaľ čo moje oči budú slziť pred osobnou porážkou?

Kto bude chrániť moje mesto, mojich priateľov; kto ochráni Vukovar pred temnotou?

Niet silnejších chrbtov než môjho a vašich, a preto, ak vám to nieje zaťažko, pokiaľ vo vás ešte ostal ten mladický šepot, pridajte sa. Niektorí siahol na moje parky, lavičky na ktorých sú stále vpísané vaše mená, tieň, v ktorom ste vtedy dali i dostali prvý bozk – niekto to všetko proste ukradol, ako len vysvetlíte tie chýbajúce tiene? Už neexistuje výklad v ktorom ste obdivovali svoje radosti, nie je kino, v ktorom ste videli najobľúbenejší film, vaša minulosť bola proste vymazaná a teraz nemáte nič. Musíte odznova stavať. Najprv svoju minulosť, hľadať svoje korene, potom svoju súčasnosť, a nakoniec, ak vám vydrží snaha, vložte ju v budúcnosť. V budúcnosti ale nebudete sami. A pre mesto sa netrápte, to je celý ten čas s vami. Je, ale skryté. Aby ho nenašiel vrah. Mesto – to ste Vy.